(קלד) [ג]וּלְהַעֲלוֹת אָזְנַיִם בֵּין בְּיָד בֵּין בִּכְלִי, *)וּלְהַעֲלוֹת אוֹנְקְלֵי דְּהַיְנוּ תְּנוּךְ (קלה) שֶׁכְּנֶגֶד הַלֵּב שֶׁנִּכְפַּף לְצַד פָּנִים, [ס]שֶׁכָּל אֶחָד מֵאֵלּוּ אֵין עוֹשִׂים בְּסַמָּנִים כְּדֵי שֶׁנָּחוּשׁ לִשְׁחִיקָה, (קלו) וְיֵשׁ לוֹ צַעַר מֵהֶם: **מד** (קלז) [ע]רוֹחֲצִין בְּמֵי גְּרָר, וּבְמֵי חַמְתָּן, (לה) (לה) וּבְמֵי טְבֶרְיָא, וּבְמַיִם הַיְּפִים שֶׁבַּיָּם הַגָּדוֹל אַף עַל פִּי שֶׁהֵם (קלה) מְלוּחִים, שֶׁכֵּן דַּרְכּוֹ לִרְחֹץ בָּהֶם וְלֵיכָּא הוֹכָחָה דִּלְרִפּוּאָה קָא עָבֵיד, אֲבָל לֹא בְּמַיִם הָרָעִים שֶׁבַּיָּם הַגָּדוֹל (קלט) וּבְמֵי מִשְׁרָה (קמ) שֶׁהֵם מְאוּסִין וְאֵין דַּרְכּוֹ לִרְחֹץ בָּהֶם * אֶלָּא לִרְפוּאָה, (קמא) [פ]וְדַוְקָא שֶׁשּׁוֹהֶה בָּהֶם, אֲבָל אִם אֵינוֹ שׁוֹהֶה בָּהֶם, מֻתָּר, שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה אֶלָּא (קמב) כְּמַקֵּר: **מה** [צ]לוֹחֲשִׁים עַל נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים בְּשַׁבִּיל שֶׁלֹּא יַזִּיקוּ, (קמג) [ק]וְאֵין בְּכָךְ מִשּׁוּם צִיְּדָה: **מו** [ר]נוֹתְנִין כְּלִי עַל גַּבֵּי הָעַיִן (קמד) לְהָקֵר, וְהוּא שֶׁיְּהֵא כְּלִי הַנָּטֶל בְּשַׁבָּת: **מז** [ש]עָצָם (קמה) שֶׁיָּצָא מִמְּקוֹמוֹ, (לו) מַחֲזִירִין אוֹתוֹ: **מח** [ת]אָסוּר לְהַנִּיחַ בָּגֶד עַל מַכָּה שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ דָּם, מִפְּנֵי (לו) שֶׁהַדָּם (קמו) יִצְבַּע אוֹתוֹ.

ג עֲבוֹדָה זָרָה כ״ח (ע״ב) וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י (שם ד״ה מעלין) גִּידֵי הָאָזֶן שֶׁפְּעָמִים יוֹרְדִים לְמַשָּׁה וּמִתְפָּרְקִים הַלְּחָיַיִם. *) שָׁם כ״ט (ע״א). ס הָרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק כ״א (הל״א). ע שַׁבָּת (כ״ט) [ק״ט] (ע״א) בְּרֵיתָא וּגְמָרָא. פ שָׁם בְּגְמָרָא (ע״ב) וְכֵן כָּתְבוּ רַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק כ״א (הכ״ט) וּשְׁאָר פּוֹסְקִים. צ חֵלֶק (סנהדרין) ק״א (ע״א) בְּרֵיתָא. ק רַשִׁ״י שָׁם (ד״ה ולוחשין). ר שָׁם בְּבְרֵיתָא. ש שַׁבָּת קמ״ז (ע״א) וּבְגְמָרָא (קמח.) וּדְלָא כְּסָתָם מִשְׁנָה. ת שֶׁבְּלֵי לֶקֶט (סי׳ פו) בְּשֵׁם סֵפֶר יְרֵאִים (סי׳ רעד).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

מד [לה] **וּבְמֵי טְבֶרְיָא.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב, וּמַה שֶּׁכָּתַב שֶׁאָסוּר לִשְׁתּוֹת מִשְׁקֶה מִשְּׁלִשֵׁל עַיֵּן בְּפֶרֶק כ״א (הכ״ט). וְאִם כֵּן אָסוּר לִשְׁתּוֹת מִשְׁקֶה הַמְשַׁלְשֵׁל דְּאַיִן לְךָ צַעַר גָּדוֹל מִזֶּה, וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי סָעִיף ל״ז (ס״ק לא), וְנִרְאֶה לִי דִּבְמָקוֹם שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לִרְחֹץ בְּחַמֵּי טְבֶרְיָה אֶלָּא לִרְפוּאָה אָסוּר בְּשַׁבָּת, מִגֵּן אַבְרָהָם (קמה.) לֹא הִתִּירוּ אֶלָּא לְהַחֲזִיר הַשֶּׁבֶר דְּהַיְנוּ עֶצֶם הַנִּשְׁבָּר, אֲבָל עֶצֶם שֶׁיָּצָא מִמְּקוֹמוֹ אָסוּר דְּהָא לְשַׁפְשֵׁפוֹ אָסוּר וְכוּ׳ שֶׁכָּתוּב סָעִיף ל׳, לָכֵן אֵין לְהָקֵל, מִגֵּן אַבְרָהָם (ס״ק נא), וְכֵן כָּתַב הַכְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה״ט): **מח** (לו) שֶׁהַדָּם יִצְבַּע. וְאַף עַל גַּב דְּמִקַּלְקֵל הוּא וּפְטוּר, מִכָּל מָקוֹם אָסוּר לְכַתְּחִלָּה, וּבְבָגֵד אָדֹם פְּשִׁיטָא דְּאָסוּר [מִגֵּן אַבְרָהָם (ס״ק נב)].

בְּאֵר הַיֵּטֵב

מד (לה) **וּבְמֵי טְבֶרְיָא.** אֵין רוֹחֲצִים בְּמַיִם שֶׁמְּשַׁלְשְׁלִים וְלֹא בְּטִיט שֶׁטּוֹבְעִין בּוֹ וְכוּ׳ מִפְּנֵי שֶׁכָּל אֵלּוּ צַעַר הֵם, וּכְתִיב (ישעיה נח יג) 'וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג' עַד כָּאן לְשׁוֹן רַמְבַּ״ם פֶּרֶק כ״א (הכ״ט). וְאִם כֵּן אָסוּר לִשְׁתּוֹת מִשְׁקֶה הַמְשַׁלְשֵׁל דְּאַיִן לְךָ צַעַר גָּדוֹל מִזֶּה, וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי סָעִיף ל״ז (ס״ק לא), וְנִרְאֶה לִי דִּבְמָקוֹם שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לִרְחֹץ בְּחַמֵּי טְבֶרְיָה אֶלָּא לִרְפוּאָה אָסוּר בְּשַׁבָּת, מִגֵּן אַבְרָהָם (קמה.) לֹא הִתִּירוּ אֶלָּא לְהַחֲזִיר הַשֶּׁבֶר דְּהַיְנוּ עֶצֶם הַנִּשְׁבָּר, אֲבָל עֶצֶם שֶׁיָּצָא מִמְּקוֹמוֹ אָסוּר בְּשַׁבָּת, מִגֵּן אַבְרָהָם (ס״ק נא), וְכֵן כָּתַב הַכְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה״ט): **מח** (לו) שֶׁהַדָּם יִצְבַּע. וְאַף עַל גַּב

בְּאוּר הֲלָכָה

וּמִשְּׁמַע אִפְלוּ אֵם אֵינוֹ מְזִיעַ, וְהָעִקּוּר הַשּׁוֹר עֵרוּךְ לְעִיל בְּשכ״ז סָעִיף ב׳, וְדִבְרֵי הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ קָשֶׁה לְפִי זֶה, וְעַל זֶה רָמַז הַגְּרַ״א לְעֵיל שָׁם עַיֵּן שָׁם. **וּלְדִינָא כָּתַב הָאֵלִיָּה רַבָּה** (שם סק״ג) [א]**דְּיֵשׁ לִפְסֹק בָּזֶה כְּהָרַמְבַּ״ם** שֶׁכֵּן הַסְּכִים הָרַב הַמַּגִּיד (שם), וּבְאֶמֶת בְּפֵרוּשׁ רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל (קמז: ד״ה סכין) שֶׁלְּפָנֵינוּ גַּם כֵּן נִמְצָא כְּהָרַמְבַּ״ם:

מד * אֶלָּא לִרְפוּאָה. עַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק נא) **שֶׁכָּתַב לְעִנְיַן חַמֵּי טְבֶרְיָה דְּבִמְקוֹמוֹת שֶׁאֵין דַּרְכָּן לִרְחֹץ בָּהֶן אֶלָּא לִרְפוּאָה אִפְלוּ אִם אֵין מְכַוְּנִין לִרְפוּאָה אָסוּר אִם שׁוֹהֶא, עַד כְּאן לְשׁוֹנוֹ. וּלְפִי זֶה נִרְאֶה דְּכָל שֶׁכֵּן בְּמֵי מִשְׁרָה אָסוּר בְּוַדַּאי בְּאִשְׁתַּהֵי אִפְלוּ אֵינוֹ מְכַוֵּן לִרְפוּאָה, וְקָשֶׁה דְּהָא תָּנֵן** (קט:) **אֲבָל שׁוֹתֶה מֵי דְּקָלִים לְצָמְאוֹ וְכֵאֲשֶׁר בָּאַרְנוּ הַכֹּל לְעֵיל בְּסָעִיף ל״ז** (ד״ה אבל), **הֲרֵי דָּאִם אֵינוֹ מְכַוֵּן לִרְפוּאָה מֻתָּר לִשְׁתּוֹת אִפְלוּ דְּבָרִים שֶׁעּוֹמְדִים לִרְפוּאָה וְהוּא הַדִּין בְּעִנְיָנֵנוּ, וְכֵן מַשְׁמַע בְּתוֹסֶפְתָּא** פֶּרֶק י״ג (הי״א) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, רוֹחֵץ אָדָם בְּמֵי טְבֶרְיָה אֲבָל לֹא בְּמֵי הַגְּדֵרִים וְלֹא בְּמֵי מִשְׁרָה, אֵימָתַי בְּזְמַן שֶׁמִּתְכַּוֵּן לִרְפוּאָה אֲבָל אִם לַעֲלוֹת מַטְמָאָה לְטָהֳרָה הֲרֵי זֶה מֻתָּר, עַד כְּאן לְשׁוֹנוֹ. וְהֲרֵי אִסְתַּיְּקִנָּא בְּסוּגְיָין בְּגְמָרָא (קט:) דָּדְוָקָא בְּדַאִשְׁתַּהֵי וַאֲפִלּוּ הָכִי קָאָמַר דְּדְוָקָא בִּזְמַן שֶׁמִּתְכַּוֵּן לִרְפוּאָה, וְהַאי דְּקָתָנֵי אֲבָל וְכוּ׳, הַיְנוּ אֲפִלּוּ אִשְׁתַּהֵי בְּעֵת שֶׁיָּרַד לִטְבֹּל, **וְאוּלַי דְּהַתּוֹסֶפְתָּא מְיֵירֵי בִּבְרִיא וּלְהָכִי מַצְרִיךְ הַבְּרִייְתָא שֶׁיְּהֵא מִכַּוֵּן לִרְפוּאָה דְּהַיְנוּ לְחַזֵּק מִזְגּוֹ, וְכֵן מִשְׁמַע בְּמִגֵּן אַבְרָהָם** סָעִיף קָטָן מ״ג, **וְהָאֵלִיָּה רַבָּה מְיֵירֵי כְּשֵׁישׁ לוֹ מַחוּשׁ וּלְהָכִי אָסוּר אֲפִלּוּ בְּאֵינוֹ מְכַוֵּן, וְאָזֵיל לְשִׁיטָתוֹ בְּסָעִיף קָטָן מ״ב שֶׁכָּתַב שָׁם דִּכְשֵׁישׁ לוֹ שׁוּם חֹלִי אַף שֶׁאוֹכֵל לְרַצּוֹנוֹ אָסוּר, וְעַיֵּן בְּסָעִיף ל״ז מֹחַ שֶׁכָּתַבְנוּ שָׁם בְּבֵאוּר הֲלָכָה** (ד״ה אבל). [וְדַע דְּמַה דְּאִיתָא בִּירוּשַׁלְמִי פֶּרֶק י״ד הֲלָכָה ג׳ עַל הָאי בְּרַיְיתָא אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל אֲחוֹי דְּרַבִּי בְּרֶכְיָה וּבֹלֶבֶד שֶׁלֹּא יִשְׁהֶא, הוּא נָגֵד הַמַּסְקָנָא דְּשַׁ״ס דִּילָן בְּבַבְלִי דף ק״ט עַמּוּד ב׳ עַיֵּן שָׁם]. **וְעַיֵּן בְּרַמְבַּ״ם** הִלְכוֹת שַׁבָּת פֶּרֶק כ״א הֲלָכָה כ״ט **שֶׁכָּתַב דְּלְהָכִי אֵין רוֹחֲצִין בְּמֵי מִשְׁרָה וְכוּ׳ מִפְּנֵי שֶׁכָּל אֵלּוּ צַעַר הֵן וּכְתִיב** (ישעיה נח יג) **'וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג', וּלְפִי זֶה בְּוַדַּאי אִפְלוּ אֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לִרְפוּאָה אָסוּר, נָגֵד תּוֹסֶפְתָּא זוֹ, וְצָרִיךְ עִיּוּן בְּכָל זֶה:**

בְּרֵאשׁוֹ נְמֵי מֻתָּר [גְּמָרָא (קט:)]: **מה** (קמג) **וְאֵין בְּכָךְ מִשּׁוּם צִיְּדָה.** אַף עַל גַּב דְּעַל יְדֵי הַלַּחַשׁ אֵינוֹ יָכוֹל לָזוּז מִמְּקוֹמוֹ עַד שֶׁנּוֹכַל לְתָפְסוֹ, מִכָּל מָקוֹם מֻתָּר דְּאֵין זֶה צִיְּדָה טִבְעִית. וְאַף עַל גַּב דְּפָסְקִינַן בְּסִימָן שט״ז סָעִיף ז׳ דַּאֲפִלּוּ לְצוּד לְהַנְדָּיָא מֻתָּר כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁכְּנוּ, צָרִיךְ לוֹמַר דְּהָכָא מַיְרֵי דְּלֵיכָּא אֶלָּא חֲשָׁשָׁא רְחוֹקָה כְּגוֹן דְּאֵינוֹ רוֹדֵף אַחֲרָיו כְּלָל וְכַדּוֹמֶה [אֲלִיָּה רַבָּה (ס״ק נד) עַיֵּן שָׁם]. וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן ש״ו סָעִיף ז׳ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה שָׁם (ס״ק לו): **מו** (קמד) **לְהָקֵר.** פֵּרוּשׁ מִי שֶׁחָשׁ בְּעֵינוֹ נוֹתְנִים כְּלִי מַתָּכוֹת עַל הָעַיִן כְּדֵי לְקָרֵר, וְהוּא הַדִּין שֶׁמַּקִּיפִין בְּטַבַּעַת אוֹ בְּכֶלִי אֶת הָעַיִן כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְפַּשֵּׁט הַנֶּפַח [רַשִׁ״י (סנהדרין קא: ד״ה כלי על)]. וְכָתַב הַחַיֵּי אָדָם (ח״ב כלל סט ס״ה) וְהוּא הַדִּין (קד) דְּמֻתָּר לְדַחֵק בְּסַכִּין חֲבוּרָה כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְפַּשֵּׁט: **מז** (קמה) **שֶׁיָּצָא-מִמְּקוֹמוֹ וְכוּ׳.** [ג]הַמִּגֵּן אַבְרָהָם (ס״ק נא) חוֹלֵק עַל זֶה וְסִבְרָא לֵיהּ דְּדַוְקָא עֶצֶם הַנִּשְׁבָּר מֻתָּר לְהַחֲזִירוֹ, כְּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא (קמח.), אֲבָל הָעֶצֶם הַנִּשְׁמָט מִמְּקוֹמוֹ אָסוּר לְהַחֲזִירוֹ, דְּאֲפִלּוּ לְשַׁפְשֵׁף הַרְבֵּה בְּצוֹנֵן אָסוּר כְּדְאִיתָא בְּסָעִיף ל׳ וְכָל שֶׁכֵּן חֲזָרָה, וְהָעִתִּיקוּהוּ כַּמָּה אַחֲרוֹנִים, וּמִכָּל מָקוֹם עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי נִרְאֶה שֶׁאֵין לְהַחְמִיר. וּבְסֵפֶר שֻׁלְחָן עָצֵי שִׁטִּים (סי׳ ג רפואה ס״ב) חוֹלֵק עַל הַמִּגֵּן אַבְרָהָם וְכָתַב דְּכֹל שֶׁיָּצָא מִמְּקוֹמוֹ לְגַמְרֵי שׁ״ק גִּילְעַנְק״ט, חָשִׁיב סַכָּנַת אֵבֶר כְּמוֹ נִשְׁבַּר אִם לֹא יַחֲזִירֶנּוּ מִיָּד (קה) וְשָׁרֵי לְהַחֲזִיר אֲפִלּוּ עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל וּכְבָסָעִיף י״ז, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְהָאֵי דְּלָעֵיל סָעִיף ל׳ אֵירֵי לַדַּעְתּוֹ בְּשֶׁלֹּא נִשְׁמַט לְגַמְרֵי מִמְּקוֹמוֹ, וְנִרְאֶה דְּגַם לְדַעַת הַמִּגֵּן אַבְרָהָם אִם הָרוֹפֵא אוֹמֵר שֶׁנִּפְרַק בְּחֻזְקָה וְיוּכַל לָבוֹא לִידֵי סַכָּנַת אֵבֶר שֶׁמֻּתָּר לִמְשֹׁךְ וּלְהַחֲזִירוֹ לִמְקוֹמוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשֶׂה בְּחֹל: **מח** (קמו) **יִצְבַּע אוֹתוֹ.** וְאַף עַל גַּב דִּמְקַלְקֵל הוּא וּפְטוּר, מִכָּל מָקוֹם אָסוּר לְכַתְּחִלָּה, וּבְבָגֵד אָדֹם פְּשִׁיטָא דְּאָסוּר [מִגֵּן אַבְרָהָם (ס״ק נב)].

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הַחֹלִי שֶׁקּוֹרְאִין [הַיְיבּ מוּטָע״ר]: (קלד) **וּלְהַעֲלוֹת אָזְנַיִם.** גִּידֵי הָאָזְנַיִם פְּעָמִים שֶׁיּוֹרְדִין לְמַטָּה וּמִתְפָּרְקִין הָאָזְנַיִם [רַשִׁ״י (ע״ז כח: ד״ה מעלין)]: (קלה) **שֶׁכְּנֶגֶד הַלֵּב.** וּמְעַכֵּב אֶת הַנְּשִׁימָה [רַשִׁ״י (שם כט. ד״ה איסתומכא)]: (קלו) **וְיֵשׁ לוֹ צַעַר.** דְּאִי לָאו הָכִי הָיָה אָסוּר עַל כָּל פָּנִים מִשּׁוּם עוּבְדָּא דְּחֹל: **מד** (קלז) **רוֹחֲצִין וְכוּ׳.** פֵּרוּשׁ אַף שֶׁכְּבָר נִתְּנוּ לִרְפוּאָה, כֵּיוָן שֶׁרוֹחֲצִין בּוֹ בְּרִיאִים מֵתֶר, אַף בִּזְמַן שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לִרְחֹץ בְּחַמֵּי טְבֶרְיָה אֶלָּא לִרְפוּאָה אָסוּר בְּשַׁבָּת [גִּמִּגֵן אַבְרָהָם (ס״ק מט) אִם שׁוֹהֶא] [מִגֵּן אַבְרָהָם (ס״ק מט) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים]: (קלה) **מְלוּחִים.** פֵּרוּשׁ וּמוֹעִילִים מִפְּנֵי זֶה קְצָת לְרַפֹּאת. (לו) וְדַע דַּאֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ חֻטְטִין בְּרֹאשׁוֹ גַּם כֵּן מֻתָּר [הַסְכָּמַת הַפּוֹסְקִים]: (קלט) **וּבְמֵי מִשְׁרָה.** שֶׁשּׁוֹרִין שָׁם פִּשְׁתָּן, (ק) וְהוּא הַדִּין בְּיָמָהּ שֶׁל סְדוֹם: (קמ) **שֶׁהֵם מְאוּסִים.** אִיתָא בְּרַמְבַּ״ם (פכ״א הכ״ט) אֵין רוֹחֲצִין בְּמַיִם שֶׁמְּשַׁלְשְׁלִים [הַיְנוּ מַיִם שֶׁמְּצַנְּנִים אֶת הַגּוּף וּבָא לִידֵי שִׁלְשׁוּל], וְלֹא בְּטִיט שֶׁטּוֹבְעִין בּוֹ וְכוּ׳, מִפְּנֵי שֶׁכָּל אֵלּוּ צַעַר הֵם וּכְתִיב (ישעיה נח יג) 'וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג', עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכֵן כָּתַב הַסְּמַ״ג (לאוין סה), וְאִם כֵּן אָסוּר לִשְׁתּוֹת מִשְׁקֶה הַמְשַׁלְשֵׁל, דְּאֵין לְךָ צַעַר גָּדוֹל מִזֶּה [מִגֵּן אַבְרָהָם (שם)], וְהֵינוּ (קמ) אִפְלוּ אִם אֵינוֹ מְכַוֵּן לִרְפוּאָה אֶלָּא מִפְּנֵי אֵיזֶה טַעַם, דְּאִם הָיָה מְכַוֵּן לִרְפוּאָה בְּלָאו הָכִי אָסוּר, (קנ) אִם לֹא כְּשֶׁהוּא בָּא לְכְלַל חוֹלֶה שֶׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה דְּאָז מֻתָּר לִרְחֹץ וְכַנַּ״ל בְּסָעִיף ל״ז (בהגה״ה): (קמא) **וְדַוְקָא שֶׁשּׁוֹהֶה.** דְּמוּכְחָא מִלְּתָא דְּלִרְפוּאָה קָעָבֵיד, שֶׁהֲרֵי הַמַּיִם עֲכוּרִין וּרְוִחִין וְאֵינוֹ עוֹמֵד שָׁם בְּשָׁבִיל הֲנָאָה: (קמב) **כְּמַקֵּר.** וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵן עֲכוּרִין, (קנ) אָמְרִינַן לֹא מָצָא מַיִם יָפִים וּלְעוֹלָם לְהָקֵר קָעָבֵיד. וַאֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ חֻטְטִין

הַמִּגֵּן אַבְרָהָם בְּמַה שֶּׁכָּתַב סוֹף סָעִיף קָטָן מ״ו 'וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתוּב סָעִיף ל״ו', וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים, וְטַעַם הַדָּבָר דְּלִכְשֵׁישׁ כֹּחַן פְּעָמִים עוֹשִׂין דָּבָר זֶה גַּם עַל יְדֵי סַמָּנִים, לָכֵן יֵשׁ לְהַחְמִיר גַּם בָּזֶה. **מג** (נמ) מִגֵּן אַבְרָהָם (ס״ק מח): **מד** (נמ) חִדּוּשֵׁי רַמְבַּ״ן (קט. ד״ה מדקתני) וְרַשְׁבָּ״א (שם ע״ב ד״ה במה) וּמְאִירִי (שם ע״א ד״ה מים) וְחִדּוּשֵׁי ר״ן (שיטה להר״ן שם ד״ה במה), **דְּלֹא כְּב״ח** (סי״ט) **וּמַהֲרַשְׁ״א** (שם ע״ב ד״ה גמרא) **בְּתִרוּץ ב׳ שִׁרוּצִים לָאֲסר בְּחַמֵּי**

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וּבשו״ע הרב (סמ״ז, סי׳ שכז ס״ב) כתב כרש״י לאסור לשפשף בכח. **ב]** וּבשו״ע הרב (סמ״ח) אסר אפילו אינו שוהה בהם. **ג]** ובשו״ע הרב (סנ״ב) כתב כהמג״א.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן שכח שכט

(קמז) וְאָסוּר לְהוֹצִיא דָּם מֵהַמַּכָּה, (קמח) לְכָךְ יֵשׁ לִרְחֹץ הַמַּכָּה בְּמַיִם אוֹ בְּיַיִן תְּחִלָּה לְהַעֲבִיר (לח) [לח] דָּם שֶׁבַּמַּכָּה. (קמט) אוְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכּוֹרֵךְ (לט) קוֹרֵי עַכָּבִישׁ עַל הַמַּכָּה וּמְכַסֶּה בָּהֶם כָּל הַדָּם וְכָל הַחַבּוּרָה, וְאַחַר כָּךְ כּוֹרֵךְ עָלָיו סְמַרְטוּט: **מט** בְּאָסוּר (קנ) * לָשׁוּם (קנא) פְּתִילָה בְּפִי הַטַּבַּעַת כְּדֶרֶךְ שֶׁנּוֹהֲגִים לַעֲשׂוֹת לְמִי שֶׁהוּא עָצוּר, אֶלָּא אִם כֵּן יָשִׂים אוֹתָהּ בְּשִׁנּוּי שֶׁיֵּאָחֲזֶנָּה בְּשִׁתֵּי אֶצְבְּעוֹתָיו וְיַנִּיחֶנָּה (מ) (קנב) בְּנַחַת:

א כָּל בּוֹ (סי׳ לא).
ב בֵּית יוֹסֵף (ד״ה מהא).

שכט עַל מִי מְחַלְּלִין שַׁבָּת. וּבוֹ ט׳ סְעִיפִים:

א אכָּל פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ דּוֹחֶה שַׁבָּת, וְהַזָּרִיז הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח. אֲפִלּוּ נְפָלָה דְּלֵקָה בְּחָצֵר אַחֶרֶת וְיָרֵא שֶׁתַּעֲבֹר

א יוֹמָא פ״ד (ע״ב).

בְּאֵר הֵיטֵב

דְּמְקַלְקֵל פָּטוּר מִכָּל מָקוֹם אָסוּר. רַמְ״ס (סי׳ קכ״ג). וְנִרְאֶה לִי דְּבָבְגָד אָדֹם פְּשִׁיטָא דְּאָסוּר. מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק נב). וְעַיֵּן סוֹף סִימָן ש״כ (ס״ק כב): (לח) **דָּם.** וּמִכָּאן מְשַׁמַּע לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פּוּנְטְנֶעל״ שֶׁאָסוּר לְהַחֲלִיף אֶת הַבֶּגֶד אוֹ הַנִּיר שְׁמוּשָׁךְ לָחָה, וְגַם לְפָעָמִים מוֹצִיא דָּם וְצוֹבֵעַ הַבֶּגֶד, כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב״י) בְּשֵׁם סֵפֶר הַזִּכְרוֹנוֹת (זכרון ט פ״ח מלאכת טוחן). וְהַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסָעִיף קָטָן ל״ג הִתִּיר לְהַחֲלִיף בֶּגֶד אַחֵר דְּאִם לֹא יַחֲלִיף יִסְרִיחַ וְגָדוֹל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת, וְעוֹד דְּאִית לֵיהּ צַעֲרָא. עוֹד כָּתַב אִם נִסְתַּם קְצָת הַנָּקָב, צָרִיךְ עַיּוּן אִם מֻתָּר לְתֵּן לְתוֹכוֹ קְטָנִיּוֹת שֶׁיִּשָּׁאֵר פָּתוּחַ, אוֹ דִּילְמָא כֵּיוָן שֶׁהָיָה פָּתוּחַ כְּבָר שָׁרֵי, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן שי״ד סָעִיף ג׳, וְהוּא הַדִּין נָקָב שֶׁבִּמְכָּה שֶׁכְּבָר נִפְתַּח צָרִיךְ עַיּוּן כְּהַאי גַּוְנָא. וּרְטִיָּה מֻתָּר לְתֵּן עַל הַפּוּנְטְנֶעל״ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סָעִיף כ״ז. וּמִלְּשׁוֹן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ מִשְׁמַע דְּאֵפִלּוּ יֵשׁ בּוֹ נָקָב וּבָא לְהַרְחִיבוֹ אָסוּר. וּבְסֵפֶר רַאֲב״ן (קנט. ד״ה אדם שיש) מִשְׁמַע דְּאָסוּר לְתֵּן עָלָיו רְטִיָּה. וְאִם יוֹדֵעַ שֶׁמּוֹצִיא דָּם כְּשֶׁמְּקַנְּחָהּ לֹא יְקַנְּחָהּ דְּסָיְרָה רֵישָׁהּ הוּא, וְעַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם סָעִיף קָטָן ל״ג. מִשְׁמַע בְּמָגֵן גִּיבּוֹר״ן (ל״ב) [נ״ג] דְּאָסוּר. וְהַמּוֹצִיא דָּם בְּפִיו אָסוּר דְּחַבָּרָה, רַש״י (קלג. ד״ה ומוצצין), וְאִם כֵּן אָסוּר לִמְצֹץ דָּם שֶׁבֵּין הַשִּׁנַּיִם וְאָפְשָׁר דְּהָוֵי אָב מְלָאכָה, מָגֵן אַבְרָהָם (שם): (לט) **קוֹרֵי.** וְיֵשׁ מְפָקְפְּקִים לֵאמֹר מְשׁוּם שֶׁמְּרַפֵּא, בֵּית יוֹסֵף (ד״ה כתוב בשבלי לקט בשם): **מט** (מ) **בְּנַחַת.** וְכָל שֶׁכֵּן דְּאָסוּר לַעֲשׂוֹת קְרֵיסְטְיאוֹ״ר אֵפִלּוּ הוּכְנָה מֵאֶתְמוֹל וַאֲפִלּוּ עַל יְדֵי שִׁנּוּי אִם לֹא בְּחוֹלָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סָעִיף י״ז וְיִזָּהֵר שֶׁלֹּא יָבֹא לִידֵי מְלָאכָה דְּאוֹרַיְתָא, וְאִם אֶפְשָׁר עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי, מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק נה). וְעַיֵּן הִלְכוֹת קְטָנוֹת חֵלֶק ב׳ סִימָן ל״ח אִם מְחַלְּלִין שַׁבָּת עַל חֵרֶשׁ וְשׁוֹטֶה:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

בְּשו״ת רַדְבַּ״ז חֵלֶק ג׳ סִימָן (תרמ״ט). [תר״מ]: **מח [לח] דָּם.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב, וְעַיֵּן מַחֲזִיק בְּרָכָה (סק״ג) בְּשֵׁם מוֹר וּקְצִיעָה שֶׁאָסוּר לִתֵּן קוֹרֵי עַכָּבִישׁ עַל הַחֲתָךְ. וּלְהוֹצִיא לְחָה מֵהַפּוּנְטְנֶעלִ״ה הִתִּירוּ הָאַחֲרוֹנִים. אַךְ אִם נִסְתַּם הַנָּקָב קְצָת אָסוּר לִתֵּן לְתוֹכוֹ קְטָנִיּוֹת, וְאִם עָלָה בְּשֶׁר חַי אָסוּר לִתֵּת דָּבָר הָאוֹכְלִי, דִּילְמָא כְּלֵקֶט הַקֻּמָּח (דף לה:). עַיֵּן שָׁם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וּבְמָקוֹם הַדְּחַק הִסְכִּימוּ (קו) הָאַחֲרוֹנִים דְּיֵשׁ לְהָקֵל דְּהוּא דָּרְךְ לְכָלוּךְ: (קמז) **וְאָסוּר לְהוֹצִיא דָּם.** הוּא עִנְיָן בִּפְנֵי עַצְמוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁאָסוּר לִדְחֹק בְּיָדָיו עַל הַמַּכָּה כְּדֵי לְהוֹצִיא דָּם, אוֹ כְּשֶׁכּוֹרֵךְ אֵיזֶה דָּבָר עַל הַמַּכָּה [אֲפִלּוּ בְּדָבָר דְּלֵית בֵּיהּ מְשׁוּם צְבִיעָה] (קו) אָסוּר לְהַדְּקוֹ כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא דָּם, דְּהוּא חוֹבֵל וְהָוֵי אַב מְלָאכָה, (קמ) וְיֵשׁ שֶׁסּוֹבְרִין דְּהוּא הַדִּין אִם מְנִיחַ עַל הַמַּכָּה דָּבָר שֶׁמּוֹשֵׁךְ לַחָה וְדָם [כְּגוֹן צוֹ״ק זַאל״ב וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה] גַּם כֵּן הָוֵי מְלָאכָה דְּאוֹרַיְתָא כֵּיוָן שֶׁנִּתְכַּוֵּן לָזֶה, (קט) וְעַל כָּל פָּנִים אָסוּר בְּדַאֲדֵי יֵשׁ. הַמַּדְבִּיק שֶׁרֶץ עֲלוּקָה [שֶׁקּוֹרִין פִּיאֻוקֶע״ס אוֹ אַיְיגֶל״ן] שֶׁתִּמָּצֵץ דָּם, מְצַדֵּד הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס״ק נג) דְּיֵשׁ חִיּוּב בָּזֶה, וְעַל כֵּן אָסוּר בְּכָל זֶה (קי) לְכַלְתְּחִלָּה עֲלָמָא לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל לְחוֹלָה שֶׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה אֶלָּא עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי. הַמּוֹצֵץ דָּם בְּפִיו מִן הַחֲבוּרָה חַיָּב, וְלָכֵן אָסוּר לִמְצֹץ דָּם שֶׁבֵּין הַשִּׁנַּיִם [אַחֲרוֹנִים]: (קמח) **לְכָךְ יֵשׁ וְכוּ׳.** אַתְּחִלַּת הַסָּעִיף קָאֵי: (קמט) **וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכּוֹרֵךְ וְכוּ׳.** א]בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה כתוב בשבלי לקט בשם) מְפַקְפֵּק בָּזֶה מִשּׁוּם דִּמְרַפֵּא, וּלְהָכִי כָּתַב זֶה רַק בְּשֵׁם יֵשׁ אוֹמְרִים, אֲבָל בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ק נט) בְּשֵׁם מַלְבּוּשֵׁי יוֹם טוֹב (סק״ו) וְכֵן בְּתוֹסֶפֶת שַׁבָּת (סק״פ) מְצַדֵּד לְהָקֵל: **מט** (קנ) **לָשׁוּם וְכוּ׳.** וְכָל שֶׁכֵּן דְּאָסוּר (קיא) לָשׁוּם קְרֵיסְטְיא״ר אַף שֶׁהוּכְנָה מֵאֶתְמוֹל, וּבָזֶה אָסוּר אֲפִלּוּ עַל יְדֵי שִׁנּוּי גְּזֵרָה מִשּׁוּם שְׁחִיקַת סַמָּנִים, אִם לֹא בְּחוֹלָה אַף שֶׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסָעִיף י״ז דְּאָז מֻתָּר עַל יְדֵי שִׁנּוּי, וְיִזָּהֵר שֶׁלֹּא יָבֹא לִידֵי מְלָאכָה דְּאוֹרַיְתָא, (קיג) גַּם לֹא יַעֲרֹב מַיִם וְשֶׁמֶן כְּדַרְכָּן שֶׁעוֹשִׂין וְכַמְבֹאָר לְקַמָּן בְּסִימָן של״א סָעִיף ז׳ [עַיֵּן שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״כ כז) וּבְאוֹר הֶלָכָה (ד״ה לא)]. אֶלָּא יִשְׁפֹּךְ הַכֹּל עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי אִם אֶפְשָׁר: (קנא) **פְּתִילָה.** הָעֲשׂוּיָה מֵחָלָב אוֹ בְּרִית אוֹ מִנְיָר וּשְׁאָרֵי דְּבָרִים, וְטַעַם אִפּוּרָן מִשּׁוּם דְּאֵיְדֵי דְּמַמְשַׁמֵּשׁ שָׁם כְּמָה פְּעָמִים לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא קָרוֹב לְוַדַּאי שֶׁיִּשְׁיֵר הַשַּׁעַר שָׁם, וּכְמוֹ בְּצָרוֹר לְעֵיל בְּסִימָן שי״ב סָעִיף ז׳, וְעַיֵּן בְּאוֹר הֶלָכָה (ד״ה לשום): (קנב) **בְּנַחַת.** וְלֹא יָבֹא עַל יְדֵי זֶה לִידֵי הַשְׁרַת נִימִין. כָּתַב הַחַיֵּי אָדָם (ח״ב כלל מד סט״ז) דְּכָל זֶה אִם הָיָה הַפְּתִילָה עֲשׂוּיָה מֵעֶרֶב שַׁבָּת, אֲבָל לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת הַפְּתִילָה הַנַּ״ל וַאֲפִלּוּ הוּא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ מִנְיָר שֶׁמְּקַשֶּׁה אוֹתוֹ וּמַקְשֶׁה מְשׁוּם מַכָּה בְּקַפְּטִישׁ, יֵשׁ בּוֹ אִסּוּר דְּאוֹרַיְתָא מְשׁוּם מַכָּה, אִם לֹא לְחוֹלָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סַכָּנָה, אֲבָל מַה שֶּׁעוֹשִׂין מַחְתִּיכַת לָפָּת מֻתָּר, כֵּיוָן שֶׁהוּא מַאֲכַל בְּהֵמָה אֵין בּוֹ מְשׁוּם תִּקּוּן כְּלִי:

בְּאוּר הַלָּכָה

מט * **לָשׁוּם פְּתִילָה וְכוּ׳.** עֶצֶם דִּין זֶה כְּבָר כְּתָבוֹ הַמְחַבֵּר בְּסִימָן שי״ב סָעִיף ח׳, רַק שָׁם כָּתַב לְמִשְׁמֵשׁ בְּבַרְזֶא וְכוּ׳ שֶׁהוּא שֶׁל עֵץ וְכָאן כָּתַב לְעִנְיַן פְּתִילָה, וְטַעַם אֶחָד לָהֶם מִפְּנֵי הַשְׁרַת נִימִין וְכִדְמוּכָח בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה מהא) וְדַרְכֵי מֹשֶׁה (אות יז) [וּמִשְׁמַע מִזֶּה דְּאַף פְּתִילָה אֵינָהּ בִּכְלָל רְפוּאָה דְּלִיגְזוֹר בָּהּ מִשּׁוּם שְׁחִיקַת סַמָּנִים, וְרַק לְעִנְיַן קְרֵיסְטְיא״ר מִשְׁמַע מִמָּגֵן אַבְרָהָם (ס״ק נה) דְּהוּא בִּכְלָל רְפוּאָה, וְצָרִיךְ עִיּוּן קָצָת מֵאי טַעְמָא אֵינוֹ נִכְנָס גַּם זֶה בִּכְלָל רְפוּאָה]. **וְיֵשׁ לְעַיֵּן מֵאי טַעְמָא אָסוּר גַּבֵּי פְּתִילָה הָא אֵינוֹ מְבַטֵּל לְהַשְׁרַת נִימִין,** דְּאִם אָמְרוּ בַּגְּמָרָא (פא.) גַּבֵּי צְרוֹר דְּאָסוּר וּמְשׁוּם דְּהָוֵי פְּסִיק רֵישָׁא לְהַשְׁרַת נִימִין כְּמוֹ שְׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת (שם ד״ה אסור) [דְּאִי לָאו הָכִי הָוֵי דָּבָר שְׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן], נִימָא אֵנַן מְדַּנְפְשַׁיְּין גַּם גַּבֵּי פְּתִילָה כֵּן, צְרוֹר שָׁאנֵי דְּקָשֶׁה הוּא מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּפְתִילָה דְּהוּא דָּבָר רַךְ, גַּם עִקַּר דִּין זֶה דְּאָסוּר לְמִשְׁמֵשׁ בְּצְרוֹר הִשְׁמִיטוּ הָרִי״ף וְהָרַמְב״ם וְהָרַא״ש (פרק ח סי׳ א) דְּטַעְמָא דְּבָרָא הוּא מִשּׁוּם הַשְׁרַת נִימִין וְלֹא כְּפַרְוָשׁ רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל (שם ד״ה אמר רבא) הַמּוּבָא בַּתּוֹסָפוֹת וְהָרֹא״שׁ (פרק ח סי׳ א) עַיֵּן שָׁם, וּסְבִירָא לְהוּ דִּדְיָן זֶה דְּרָבָא הוּא לְפִי הַסְּלָקָא דַּעְתָּךְ דְּרָבָא גּוּפָא בְּעִמּוּד ב׳ דְּסָבַר לְמֵימַר מִשּׁוּם דְּאָסוּר, וְלִמַסְקָנָא שָׁם דְּמִתְוַרְתָא כִּדְרַב נַחְמָן בַּר אוֹשַׁעְיָא מְמַלֵּא נִדְחָה גַּם מֵימְרָא זוֹ דְּרָבָא], וּמִשְׁמַע דְּלֹא סָבִירָא לְהוּ כֵּן, וְאִם כִּי בְּוַדַּאי קָיְמָא לַן כְּוָתֵיהּ הַפּוֹסְקִים דְּצְרוֹר אָסוּר כִּסְתִימַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וּכְמוֹ שְׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת דְּהָוֵי פְּסִיק רֵישָׁא, עַל כָּל פָּנִים אֵין לָנוּ לְהַחְמִיר הֵיכִי דְּלֹא הָוֵי פְּסִיק דֵּישָׁא כְּמוֹ בְּפְתִילָה דְּגַם הַתּוֹסָפוֹת יוֹדוּ בָּזֶה, וּבִפְרָט שֶׁבְּחִדּוּשֵׁי הָרַמְבַּ״ן (שם ד״ה אסור) וְכֵן בְּחִדּוּשֵׁי הָרַ״ן (שם ד״ה אמר) כְּתְבוּ גַּם לְגַבֵּי צְרוֹר גּוּפָא דְּלֹא הָוֵי פְּסִיק רֵישָׁא וְעַל כֵּן אֵין נִרְאֶה לָהֶם כְּפַרְוָשׁ הַתּוֹסָפוֹת וּפַרְשׁוּ כְּפַרְוָשׁ רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל, וְכָל שֶׁכֵּן בְּפְתִילָה דְּהוּא דָּבָר רַךְ נִרְאֶה דְּלֹא הָוֵי פְּסִיק רֵישָׁא לְכַלְתְּחִלָּה עֲלָמָא. **וְעַל פִּי הַדְּחַק נוֹכַל לְיַשֵּׁב כְּמוֹ שְׁכָּתַבְתִּי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה** (ס״ק קנא) **דְּמִפְּנֵי שֶׁהוּא מְכַנִּיס וּמוֹצִיא כַּמָּה פְּעָמִים אֶפְשָׁר דְּחָשְׁבוּ זֶה לִפְסִיק רֵישָׁא לְהַשְׁרַת נִימִין, וַעֲדַיִן צָרִיךְ עִיּוּן:**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

אָדָם (ח״ב כלל סט ס״ז) הִתִּיר בָּזֶה כְּהַשֻּׁלְחָן עֲצֵי שִׁטִּים, אַף מַה שֶּׁהֵבִיא מָקוֹר לָזֶה בְּשֵׁם הָרוֹקֵחַ (סי׳ קו), הַמְצַיֵּן שָׁם בְּרוֹקֵחַ יִרְאֶה שְׁאֵין רְאָיָה כְּלָל: **מח** (קו) הָאֵלִיָּה רַבָּה לְעֵיל בְּסוֹף סִימָן ש״כ (ס״ק כד) וְגַם בְּסָעִיף זֶה (ס״ק נז) הֵבִיא דָּבָר זֶה וְכֵן כָּתַב הַחַיֵּי אָדָם (ח״ב כלל כד ס״ו), וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסוֹף סִימָן ש״כ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן נ״ט וּבְשַׁעַר הַצִּיּוּן אות ס״ה שֶׁצִּיַּנְתִּי שָׁם בְּשֵׁם כַּמָּה אַחֲרוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ גַּם כֵּן בָּזֶה, עַיֵּן שָׁם: (קו) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק נג) בְּשֵׁם רַש״י (עירובין קג: ד״ה ואם) מָגֵן אַבְרָהָם (שם) בְּשֵׁם הַגְּהַת מֵימוֹנִי (פכ״א אות א השני): (קז) חַיֵּי אָדָם (ח״ב כלל לא ס״ו): (קי) הֵיינוּ אֲפִלּוּ הַסּוֹבְרִים בְּסָעִיף י״ז דְּאָסוּר דְּרַבָּנָן מֻתָּר עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל לְחוֹלָה שֶׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה, הָכָא יֵשׁ לְהַחְמִיר בְּכָל זֶה דְּהוּא סְפֵקָא דְּאוֹרַיְתָא: **מט** (קיג) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק נה) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (קיג) חַיֵּי אָדָם (ח״ב כלל סט ס״ז), וְהוּא נוֹבַע מִמַּה שֶּׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן של״א סָעִיף קָטָן ו׳, עַיֵּן שָׁם:

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וּבשו״ע הרב (סנ״ג) כתב: וטוב לחוש לדבריהם אבל העיקר דמותר.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah